תורה אור

כל השיעורין כולן בכזית חוץ מטומאת אוכלין ששינה הכתוב במשמען ושינו חכמים בשיעורן וראיה לדבר יוה"כ: מאי שינה הכתוב במשמעו מלא תעונה, ומאי שינו חכמים בשיעורה ככותבת, ומאי ראיה לדבר יוה"כ דאי מהתם הוה אמינא אורחא דקרא הוא. טומאת אוכלין כביצה מנלן? א"ר אבהו א"ר אלעזר דאמר קרא מכל האוכל אשר יאכל אוכל הבא מחמת אוכל ואיזה זה ביצת תרנגולת, ואימא גדי? מחוסר שחיטה, ואימא בן פקועה? טעון קריעה ואימא ביצת בר יוכני? *תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת ואימא ביעתא דציפורתא? (זוטר טובא) רבי אבהו דידיה אמר מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה אוכלו בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת. א"ר אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא בית דין אחר וירבה בשיעורין, מאי ירבה בשיעורין? אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן והתניא *אשר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אין מביא קרבן על שגגתו? אלא דלא מחייבי קרבן עד דאיכא כזית גדול, ולמאי דסליק ארעתיה מעיקרא דמחייבי קרבן אכזית קטן מאי ירבה בשיעורין? שמא ירבה בקרבנות מחמת שיעורין. א"ר יוחנן *שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני, עונשין מכתב כתיבי? אלא ה"ק (*אמר רבי יוחנן) שיעורים של עונשין הלכה למשה מסיני תניא נמי הכי שיעורין של עונשין הלכה למשה מסיני אחרים אומרים בית דינו של יעבץ תיקנום והכתיב *אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה? אלא שכחום וחזרו ויסדום: השותה מלא לוגמיו: אמר רב יהודה אמר שמואל לא מלא לוגמיו ממש אלא כל שאילו יסלקנו לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו. והא אנן תנן מלא לוגמיו אימא כמלא לוגמיו. מיתיבי כמה ישתה ויהא חייב ב"ש אומרים רביעית ובה"א מלא לוגמיו רבי יהודה אומר משום ר"א כמלא לוגמיו רבי יהודה בן בתירא אומר כדי גמיעה. מי עדיפא ממתניתין דאוקימנא כדי שיראה הכי נמי כדי שיראה. אי הכי היינו ר"א איכא בינייהו מלא לוגמיו דחוק *מתקיף לה רב הושעיא אם כן הוה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה? אמר ליה כי

ויקרא כג · שם · שם · שם כז

כל השיעורין. האמורין באוכלין: ששינה הכתוב. לקמן מפרש ליה: וראיה לדבר. למה שאמרתי שלפי ששינה הכתוב במשמען שינו חכמים בשיעורן יש ראיה מיום הכפורים שאף בו שינו חכמים בשיעורן מפני ששינה בו הכתוב במשמעו: אשר לא תעונה. ולא כתיב אשר תאכל: מאי ראיה. למה לו להביא ראיה—מאי אולמא דהאי מהאי (א)ומה (פורש) ביום הכפורים במשנה להודיעו שהטעם משום דשינה הכתוב הוא (יותר) מאלא פירשו התם בטומאה נמי חזינן דשינה הכתוב במשמעו ושינו חכמים בשיעורא: (ב)דאי מהתם. מדשינה הכתוב בטומאה הוה אמינא אין שם שינוי הכתוב, דאורחיה הוא למיכתב מכל האוכל אשר יאכל כי היכי דכתיב גבי משקה אשר ישתה קא משמע לן יום הכפורים דהתם ודאי שינה הכתוב במשמעו ושינו חכמים בשיעורן אמור מעתה את ששינו בטומאה נמי משום טעמא דשינה הכתוב הוא דאשר יאכל=שינוי (משמעו) חשיב להו: מחוסר שחיטה. כשילא מתוך האוכל שטלר בו לאו אוכל מיקרי לענין טומאה— לא הוא ולא אמו דהא מחסרי שחיטה: ואימא בן פקועה. שנמצא בתוך בהמה שנשחטה דקיימא לן (חולין דף עד.) שחיטת אמו מטהרתו: טעון קריעה. דתנן (שם) קורעו ומוציא את דמו: דבר יוכני. עוף גדול הוא כדאמרינן בבכורות (דף נז.) שמביצה בילתו ששים כרכים: זוטר טובא לא גרסינן אלא ה"ג ואימר כביעתא דציפרתא: רבי אבהו דידיה אמר וכו'. פירש במשמעו של מקרא פירוש אחר שלא פירש בו ר' אלעזר רבו ואין להשיב עליו: האוכל חלב בזמן הזה וכו'. מפרש לה ואזיל: אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן. והכי קאמר האוכל פחות מכזית בזמן הזה יכתוב "כשיעור זה אכלתי" שמא יבנה בית המקדש בימיו ויתחדש בית דין ותתחדש הלכה ויאמרו שחייב קרבן על כזית קטן ולקמן פריך א"כ ימעט בשיעורין מבעי ליה: והתניא וכו'. כלומר וכי אתי ב"ד ומחדש הלכה, מי מחייב האי דאכל קודם שנתחדשה הלכה, והא האידנא לאו שב מידיעתו הוא דאי נמי הוה ידע דחלב הוא הוה אכיל ליה דהא השתא קים לן (ברכות דף מט.) דלא חייבה תורה אלא על כזית אגורי שהוא כזית בינוני: אשר לא תעשינה. משמע שאילו ידע לא עשה אבל בשגגה עשה ואשם: אלא דלא מחייבי קרבן עד דאיכא כזית גדול. והכי קאמר האוכל כזית בינוני אל יכתוב מחוייבני חטאת אלא יכתוב "כזית בינוני אכלתי" שמא יבא בית דין ויפטרו מקרבן ונמצא מביא חולין לעזרה: ה"ג עונשין מיכתב כתיבי אלא הכי קאמר שיעורין של עונשין וכו'. שיעורי עונשין שעל ידן הוא ענוש הלכה למשה מסיני באיזה שיעור הוא ענוש: יעבץ. הוא עתניאל בן קנז: כמה ישתה. מדבית הלל קפריך: הכי גרסינן איכא בינייהו כמלא לוגמיו דחוק. לבית הלל בעינן כדי שיסלקנו לצד אחד ויראה. כמלא לוגמיו בריוח ולרבי אליעזר כמלא לוגמיו דחוק: אם כן. דלבית הלל מיחייב בכדי שיסלקנו וכו' הוה ליה בציר מרביעית והויא לה מקולי בית שמאי וליתנייה במסכת עדיות גבי קולי בית שמאי שכולן שנויות שם: כי

[ר"ה ד: וש"נ]

חולין ע: הוריות ב. יא: [שבת סס. שבועות כו:]

עירובין ד. סוכה ה:

[שלש תיבות הללו גרסינן מיותרין וכ"ג מהרש"י ד"ה כי' ומי' אלא הכי קאמר שיעורין וכו']

שבת קד. מגילה ב: [תמורה טז.]

[זבחים לח: חולין נב: קה. בכורות נ: ערכין כז:]

עונשין מיכתב כתיבי. ה"ג רש"י אבל בספרים היה כתוב שיעורין מיכתב כתיבי פירוש מדר' חנן ארץ חטה ושעורה ואמר בפ"ק דסוכה (דף ה:) כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר ומשני שיעורין של עונשין והדין עמו דל"ג ליה חדא דמאי משני שיעורין של עונשין דמכל מקום אכתי תיקשי לך שיעורין של עונשין מיכתב כתיבי ועוד בכל דוכתא דפריך הכי בפרק קמא דסוכה (שם) ודעירובין (ד' ד:) מייתי כל מילתא דרבי חנן והכא לא מייתי לה ועוד אמאי לא משני הכא כדמשני התם קרא אסמכתא בעלמא ועוד ליפרוך נמי עונשין מיכתב כתיבי אלא שמע מינה דהכי פריך עונשין מיכתב כתיבי אבל משיעורא לא פריך דסמיך אשינויא דשנינן התם*: **הכי** נמי כמלא לוגמיו. הא דאמר פרק חלון (עירובין דף עט:) המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא אור"ת דהתם נמי כמלא לוגמיו וטעם הוי דבעינן יתובי דעתא דאי מלא לוגמיו ממש קאמר אם כן הוי טפי מרביעית כדמוכח הכא כי מוקי לה כמלא לוגמיו אז פריך אם כן הוה ליה מקולי בית שמאי אבל מעיקרא דקאמר מלא לוגמיו לא קשיא ליה א"כ היכי בעינן כולי האי והאמר בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קח:) דד' כוסות שיעורן ברביעית וכוס של קידוש אחד מהם וא"כ היכי נפיק ידי קידוש כיון דבעי טעימה מלא לוגמיו ועוד אי סלקא דעתך מלא לוגמיו אם כן הוה טפי מייתובי דעתא דייתובי דעתא הוי כמלא לוגמיו ואמאי שיערו בכל חד וחד בדידיה בשלמא אי הוי בכמלא לוגמיו ניחא כדמשני בסמוך קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתא כל העולם טובא עוג מלך הבשן פורתא: *ושיערו חכמי' זו בילת תרנגול'. הקשה ר"ת דבפ' חלון (עירובין דף פ:) אמרינן דשתי סעודות דככר לעירוב י"ח גרוגרות הויין ובפרק כיצד משתתפין (שם דף פב:) תנן רבי שמעון אומר שתי ידות לככר משלש לקב דהיינו שתי סעודות שהם ה' ביצים ושליש ביצה שהככר הוא ח' ביצים וכרבי שמעון קיימא לן דבכל דוכתא אמרינן כביצה לטמא טומאת אוכלין ולרבי שמעון עולה השיעור לכביצה אבל לשאר תנאי אינו כן ואכולהו תנאי קאי תני תני אליה לטמא טומאת אוכלין כדמוכח סוגיא התם וכשתחלק י"ח גרוגרות לחמש ביצים ושליש דזה וזה שתי סעודות תמצא לכל ביצה ג' גרוגרות ושלש שמינית של גרוגרת דבה' ביצים ושליש ביצה יש ט"ז שליש ביצים ועולה לכל שליש ביצה גרוגרת אחת ושמינית וגרוגרת

לז א מיי' פי"ד מהלכות מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קמו וקמח:

לח ב מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הל' א:

לט ג מיי' פי"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב:

מ ד מיי' פ"ב מהלכות שביתת עשור הלכה א סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' תריב סעיף ט:

נושא/מבנה △
חיפוש מקור לטומאת אוכלין

[ועי' תוס' עירובין ד: ד"ה הלכתא וכסוכה ו. ד"ה אלא הלכתא]

"ואימא" - נסיונות לדחות דברי ר"א

נושא
האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב
שיעור שאכל - שמא יבא ב"ד אחר וירבה בשיעורין

מבנה △
שלבים להסביר הנ"ל "וירבה בשיעורין"

נושא
שיעורים הם הלכה למשה מסיני

[שייך לעיל קודם ד"ס עונשין]

רבינו חננאל

כל איסורין שבתורה בכזית חוץ מטומאת אוכלין שהרי שינה הכתוב במשמעו. ושינו חכמים בשיעורן. וראיה לדבר יוה"כ ששינה הכתוב במשמעו. דלא כתיב לא תאכל ביוה"כ *) אלא לא תעונה. ובמקום שהיה לו לכתוב כי כל הנפש אשר לא תעונה וגו'. ושינו חכמי' בשיעורן בכותבת. ומאי ראיה לדבר יוה"כ דאי לאו יוה"כ הוה אמינא אורחיה דקרא הוא אלא למדנו דבר זה מיוה"כ ומהו ששינה הכתוב בטומאת אוכלין מדהוה ליה למיכתב כל אוכל שיבא עליו [מים] יטמא. וכתב אשר יאכל שמעינן מינה דלא שינה בו אלא להוציא מכשיעור שאר איסורין שבאכילה כגון הנותר והפיגול והנבלה וכיוצא בהן. ודייקינן מדוקייה דקרא דכתיב מכל האוכל אשר יאכל הבא מחמת אוכל ואיזה זה ביצת תרנגולת כו'. פי' בן פקועה כגון בהמה שנשחטה ובקעו כריסה ומצאו בתוכה ולד. כדתנן השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמונה חי או מת או בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו. והא דר' אבהו עדיף מדר' אלעזר דאמר אשר יאכל. אוכל שאתה יכול לאוכלו בבת אחת. ואיזה. זה ביצת תרנגולת. שיערו חכמים שאין בית הבליעה מחזקת יותר מביצת תרנגולת. א"ר אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך לכתוב שיעורו שמא יבא ב"ד אחר ויאמר דלא מיחייב עד דאיכא כזית גדול: א' ר' [יוחנן] שיעורין של עונשין בכזית הלכה למשה מסיני. תניא נמי הכי שיעורין של עונשין הל"מ. אחרים אומרים בית דינו של יעבץ תקנום. ומקשה אלה המצות כתיב שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. ושנינן היו הל"מ ושכחום וחזרו בית דינו של יעבץ ותקנום: **השותה** מלא לוגמיו חייב. אוקימנא למתני' מלא לוגמיו כל שאילו יסלקם לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו. ותני מתני' כמלא לוגמיו. ואותבינן עלה כמה ישתה ויהא חייב. ב"ש אומרים רביעית ובה"א מלא לוגמיו. ושנינן תני כמלא לוגמיו. ואסיקנ'

נושא
שיעור מלא לוגמיו

מבנה: △
קושיות על תשובתו
של ר' יהודה אמר שמואל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי ראיה כו' דהאי מהאי דהם פירש ביום הכפורים במשנה להודיענו יותר שהטעם משום דשינה הכתוב הוא מאלא פירשו כצ"ל: (ב) ד"ה דאי מהתם כו' ושינו חכמים בשיעורו אמור כו' דאשר יאכל שינוי חשיב להו כצ"ל ותיבת משמעו נמחק:

*) נראה דצ"ל דלא כתיב לא תאכל וכתיב ועניתם ובמקום שהיה לו לכתוב כי כל הנפש אשר תאכל כתיב אשר לא תעונה.

תוספות

כל השיעורין בכזית חוץ מטומאת אוכלין כו'. לפי' רש"י שרגיל לפרש דלטמא אחרים מיירי נמי הכא לטמא אחרים ולפירוש רשב"ם ורבינו יעקב דמיירי בטומאת עצמן מיירי נמי הכא לטומאת עצמן וכל מעשה תקפס וגבורתם פי' בשבת פרק המצניע (דף צא.) ובפסחים פרק אלו עוברין (דף מו.): שאין בית הבליעה מחזקת יותר מביצת תרנגולת. הקשה ריב"א דאמרינן בכריתות פרק אמרו לו (דף יד.) גבי יש אוכל אכילה אחת כו' שאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים ואם כן לכל היותר אינו מחזיק ג' זיתים ואילו בעירובין פרק חלון (דף פ:) אמרי' ואגב אורחא קמ"ל דשתי סעודות הוו י"ח גרוגרות ובפ' כיצד משתתפין (שם דף פב:) קאמר ר' שמעון א) דמשמע דשיעור שתי סעודות לעירוב הוו שתי ידות ככר מג' לקב ואותו ככר הוי ח' ביצים שהקב הוא ארבעה ועשרים ביצים ושני שלישי הככר הם ה' ביצים ושליש אין מחזיקין לכל היותר אלא ט"ז זיתים ג' לכל ביצה ואם כן לא יהיב שתי סעודות של חמש ביצים ושליש יותר מט"ז זיתים לכל היותר ובפרק חלון קאמר [illegible]

ישנים

לבית שמאי כו' וקאמר אי לענין שבת כגרוגרת בעינן אי לענין טומאה כביצה בעינן ואומר רבינו יצחק דבעירובין מיירי בגרוגרות שהן בלא גרעין ועל ידי כן נמעכות ונדרסות בבת אחת יותר מג' זיתים או שנים שהן עם הגרעין ואין נראה לרבי דהא הא דקאמר אין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זיתים בבשר קאמר ליה בכריתות שהיא רכה הרבה ונוחה לאכול ועוד דגרוגרת בפרק המצניע נמי היא בלא גרעינתה מיהו יכול לומר דהכי גרוגרת דפרק המצניע [לא] כוו נמעכות ונדרסות ורבי תירץ דודאי הך ברייתא די"ח גרוגרות לא מיתוקמא כרבי שמעון דהע"ג דקיימא לן כוותיה בכביצה ליטמא טומאת אוכלין היינו משום דלא אשכחן דפליג עליה בפרק כיצד משתתפין אלא לרבי יוחנן בן ברוקה הכל כולהו תנאי דהתם אזלי בשיטתיה התם בברייתא אבל מכל מקום בשיעור מזון שתי סעודות לא קיימא לן כוותיה אלא סבירא לן כמתניתין דחלון דאמר י"ח גרוגרות כר"מ או כרבי יהודה דכיצד משתתפין [illegible]